

foto's: Hilde Huisenga

Beheer en onderzoek samen het veld in

Er gaapt in het natuurbeheer een kloof tussen onderzoek en praktijk, zo constateert het Ministerie van LNV. Daarom is LNV dit jaar gestart met het project 'Doelgericht Natuurbeheer'. Dit project biedt beheerders gratis onderzoek en advies en daarnaast worden er veldwerkplaatsen georganiseerd. Dat zijn excursies naar een gebied waar een bepaald beheerprobleem inmiddels is aangepakt. Beheerders en wetenschappers wisselen tijdens zo'n excursie hun ervaringen uit. Op de veldwerkplaatsen kwamen inmiddels vijf thema's aan de orde: beekbeheer in stuwvalgebieden, de aanpak van pijpenstrootje en die van pitrus, onderhoud aan houtige landschapselementen in het heuvelland en heide- en stuifzandbeheer in relatie tot fauna. De komende jaren volgen er nog ruim tachtig van deze excursies. De onderwerpen staan nog niet vast, die mogen beheerders en onderzoekers zelf aangeven.

Tallose resultaten van onderzoeken verdwijnen op de stapel: te moeilijk, te veel papier, te gedetailleerd, te wetenschappelijk. Niet dat

de onderzoeken niet nuttig zijn. Wél lijken ze soms door niveau, diepgang en een te nauw onderzoeksthema vooral gericht aan collega-wetenschappers, en sluiten ze niet goed aan op de vraag van de beheerders die gewoon hun natuurdoelen wil halen. En omgekeerd: te weinig beheeradviezen worden gekoppeld aan onderzoek.

Praktisch

Vanuit de Directie Kennis van het ministerie van LNV is Ardo van Kampen, programmamanager 'Kennis voor Natuur' (zie kader), begonnen aan een kruistocht om onderzoek nu eens daadwerkelijk ondersteunend te laten zijn aan het praktische natuurbeheer. Daartoe volgt hij een voor de hand liggend, maar wonderlijk weinig toegepast concept: gewoon deskundigen - dus zowel onderzoekers als beheerders - in het veld met elkaar laten praten, tonen wat het probleem is, de bevindingen met genomen maatregelen doorgeven en suggesties voor andere aanpak met elkaar uitwisselen. Alles in kleine groepen. Vijftien is het maximum. Groter kan niet, want dan valt de groep uiteen en is de concentratie weg. Is er meer belangstelling voor een veldwerkplaats dan wordt er gewoon nog een over datzelfde thema georganiseerd, zo nodig aangepast aan het gewenste niveau.

De thema's zijn verdeeld over zeven landschapstypen: duin en kust, nat zandlandschap, droog zandlandschap, beekdallandschap, heu-

Dwingelerveld: Onderzoeker Gert Jan Baaijens (rechts) en beheerder Albert Henckel (links) over het nut van handhaving van een flink areaal pijpenstrootje

Deelnemers in het Springendal

Deelnemers Springendal met onderzoeker Piet Verdonchot rechts

vellandschap, laagveen en zeeklei, en rivierengebied. Per landschapstype komen er ongeveer twaalf veldwerkplaatsen. De thema's worden vooral aangegeven door de deskundigenteams uit het OBN (zie kader). Voor ieder landschapstype is er zo'n team, een soort denktank met zwaargewichten in het natuurbeheer, zowel onderzoekers, beheerders als beleidsmedewerkers. Maar ook beheerders zélf kunnen voorstellen doen voor een veldwerkplaats over een bepaald thema.

"Voordeel van de veldwerkplaatsen is ook dat de verschillende benaderingen van natuurbeheer inzichtelijker worden", merkt Van Kampen. "Staatsbosbeheer bijvoorbeeld heeft vaak een heel andere aanpak dan een individuele beheerder. Daarom is dit beslist geen project voor alleen LNV'ers. Want daarmee zou-

den we ons doel voorbijschieten. Doelgericht Natuurbeheer wil een brug slaan tussen de grote natuurbeheerorganisaties, de provinciale landschappen, Bosgroepen, waterschappen, provincies, gemeenten, particulieren, maar ook Defensie en Rijkswaterstaat. Bovendien wil ik het onderwijs nadrukkelijk betrekken. Op die manier kunnen we echt van elkaar leren en de natuur vooruithelpen”, verwacht Van Kampen.

Enthousiaste deelnemers

De deelnemers van de veldwerkplaatsen uitten zich tot nu toe erg enthousiast over deze aanpak. “Dit gaat absoluut werken. Het is dé manier om eens met collega’s ervaringen en problemen met een beheerthema uit te wisselen. Mits er een duidelijke case is en een duidelijke visie, dat wel.” **Peter van Beers van Waterschap Veluwe** merkt echter dat langzamerhand bij vrijwel alle natuurthema’s vooral water een belangrijk aspect vormt. “Het gaat bijna altijd om te veel, te weinig, te onzuiver en plaatselijke watersystemen. Die kwesties spelen vrijwel overal. Het is daarom zinvol altijd medewerkers van een waterschap uit te nodigen”, vindt Van Beers. Bovendien lijken veel beheerders wantrouwend tegenover een waterschap. Dat moet uit de wereld, vindt hij. “Wij willen zo veel mogelijk meewerken aan natuurbehoud en herstel, tenzij het leidt tot schade aan andere functies. Zorg daarom dat je niet alleen de ecologen betreft, maar ook de waterschappers die inrichting en onderhoud onder hun hoede hebben.” Van Beers zou graag een veldwerkplaats over de specifieke hydrologische kwaliteiten van de Veluwe zien. Over sprengkoppen, verdroging, herstel van kwelzones en beekjes en cultuurhistorie. “Een belangrijk onderwerp, waar veel discussie over is.”

Berco Hoegen, boswachter van Staatsbosbeheer in het Friese Jubbega, vindt de veldwerkplaatsen ook een fantastisch initiatief, maar waarschuwt vooral niet theoretisch te worden. “Beheerders willen antwoord op de vraag: wat moeten we doen, waarvoor doen we het en wat kunnen we dan verwachten aan planten, aan vegetaties en aan fauna.” De crux zit ‘m in de basisinformatie, meent Hoegen. “Veel beheerders zouden gebaat zijn bij veldwerkplaatsen over basisecologie zodat ze beter kunnen inschatten welke maatregelen er nodig zijn om de doelen te halen. Meer kennis over ecohydrologie, over het herkennen van plantensoorten en de al dan niet zeldzaamheid en de reden van verschijnen of verdwijnen, dus wat een soort of een vegetatie te vertellen heeft over de richting die het op gaat. Het Nederlandse natuurbeheer

zou flink geholpen zijn als hier aandacht voor kwam.” Inzet op interactie tussen de aanwezigen zou de veldwerkplaatsen nog waardevoller kunnen maken, denkt Hoegen. Voorkom dat er een groep sprekers en een groep volgers ontstaat.

Fons Eysink, betrokken bij het beheer van het Twentse Springendal, onderschrijft dat. “Er is zo veel kennis onder de beheerders, maar niet iedereen loopt daarmee te koop. Wij hebben hier in Springendal maatregelen genomen voor de beek, maar misschien kan het anders of beter. Ik zou graag meer horen van andere beheerders. Wij hebben meer aan praktijkervaring dan aan kennis uit boeken. Hoe krijgt een ander het waterpeil omhoog en wat doen we met klimaatverandering en wat zijn nu eigenlijk de effecten van gradiënten als open-dicht, donker-licht en droog-nat? Daar weten we te weinig van. Dat betekent onherroepelijk”, vindt Eysink, “dat organisatoren het communicatieve aspect goed in de gaten moeten houden: zorg dat iedere deelnemer zijn ervaringen verhaalt.” Ook **Denis Frissen van Bosgroep Zuid-Nederland** is het hiermee eens. “Duidelijke thema’s en een vragenlijst aan de deelnemers vooraf is nodig. Dat richt de gedachten en geeft nog meer inhoud aan de veldwerkplaats. Meer communicatie over het project zou ook geen kwaad kunnen”, denkt Frissen. “Zorg dat je alle groeperingen bereikt - ook beleidsmakers - die de natuur kunnen helpen verbeteren.”

Inmiddels stromen de aanvragen voor veldwerkplaatsen binnen. Zo wil men graag thema’s aan de orde zien als beïnvloeding van de waterkwaliteit/peil, fosfaat, bagger, bemesting met stalmest en humus, begrazing, exoten, bodemfauna, effecten van plaggen, fauna in nat zandlandschap, effecten van maai-beheer op fauna, onderhoud van poelen en vennen, cultuurhistorische aspecten van natuurbeheer, vismigratie, hoe om te gaan met instandhoudingsdoelen, hoogveen, en over ontsnippering.

Bon voor gratis onderzoek

Onderzoek moet beter gaan aansluiten op vragen uit de praktijk. Daarom zet Doelgericht Natuurbeheer nadrukkelijk óók in op de witte plekken in het natuurbeheer. Dus onderzoek naar problemen waar nog geen informatie over beschikbaar is. Voor alle natuurbeheerders is er de mogelijkheid zo’n gratis onderzoek aan te vragen. Dat gaat via een zogenaamde kennisbon. Zo’n onderzoek, door deskundigen meestal op locatie uitgevoerd, mag maximaal drie dagen in beslag nemen. Aanvragen voor

Kennis voor Natuur, Doelgericht Natuurbeheer, OBN

Doelgericht Natuurbeheer is onderdeel van het programma Kennis voor Natuur. Het programma Kennis voor Natuur omvat naast Doelgericht Natuurbeheer, ook de projecten Natuurkwaliteit en Kenniskring Weidevogels. Ook het RIGO-project Ecohydrologie van de Nederlandse Landschappen, dat zich richt op het onderwijs, is erin ondergebracht.

Kennis voor Natuur ondersteunt het al jarenlang bestaande project OBN (Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit), dat eind jaren tachtig is ontstaan omdat de natuur als gevolg van milieuschade hard achteruitging. Het huidige OBN-netwerk richt zich op herstel, inrichting en instandhouding.

onderzoek dat maximaal twee weken in beslag neemt mogen ook, maar dan volgt wel een uitgebreide toetsing van de vraag.

Op weg naar het Ilperveld voor een veldwerkplaats over pitrus, blijkt maar weer eens ook het andere nut van natuurbehoud. Wie namelijk niet vanuit het noorden aanreist, wordt in auto in de spits onherroepelijk getraakteerd op een tergend langzaam vooruit ploegen richting Amsterdam door het helse landschap rondom de autosnelweg. Veel Nederlanders stellen het met die dagelijkse meedogenloze treurigheid: auto’s, stank, rood, wit en oranje verlichting alom, zwerfvuil, bouwlocaties in voorbereiding, golfplaten bedrijventerreinen, Vinex-locaties en tussendoor een groen perceeltje. Maar dan, in het Ilperveld, onder de skyline van Amsterdam, ontvouwt zich opeens een prachtig polderlandschap. “Wij werken er hard aan de resterende natuur goed te beheren. Er is ook meer behoefte aan. De bezoekersaantallen stijgen in het Ilperveld”, merkt een beheerder van Landschap Noord-Holland. ♦

Hilde Huizenga is projectmedewerker van Doelgericht Natuurbeheer vanuit Communicatiebureau de Lynx, h.huizenga@delynx.nl

Meer informatie:

www.natuurkwaliteit.nl/beheerdersnetwerken (agenda, verslagen, informatiebladen en aanvragen voor gratis onderzoek via een kennisbon)
Ministerie van LNV, Directie Kennis, Ardo van Kampen, 0318-822914, of Communicatiebureau de Lynx, Hilde Huizenga, 0343-444241